

O ČLOVĚKU, HOUSLÍCH A PÍSNÍ

Týdeník Rozhlas, 27. 5. 2002

Řekne-li se „Morava“, mnozí z Vás jedním dechem dodají „písničky a víno“. Lahodný mok si budete muset obstarat sami, o písničkách si ovšem rozhodně povídat budeme - a Vy si k tomu po chuti zanotujte! Zveme Vás na moravsko-slovenské pomezí, do okolí města Uherského Brodu, na procházku životem zpěváka a muzikanta Lubomíra Málka.

Hlad po muzice

Na svět přišel v rodině drobných rolníků v obci Korytná, která tvoří střed mezi Uherským Brodem a vrcholem Javořinou. Ačkoli bychom mezi jeho příbuznými hledali hudebníka marně, vzpomínky Lubomíra Málka na první vědomé doteky s hudbou vyznívají jednoznačně: *„V mládí byl pro mě folklór tou nejpodstatnější, nejdůležitější věcí. Docela přesně si pamatuju na chvíle, kdy jsem pocítil skutečně silnou touhu po zpívání, muzicírování a veřejném vystupování. Bylo to někdy mezi mým sedmým a třináctým rokem, v období „pásání krav“. Právě tehdy jsem v rádiu slýchal hrávat Slávka Volavého, Jožku Kubíka a s ním Luboša Holého, muziku Antonína Jančíka, taky Hradišťan nebo Břeclavan. A tehdy jsem si uvědomoval to nádherné potěšení, které by mi podobná činnost jistě dávala. Mým snem bylo, abych taky jednou mohl vstoupit do nahrávacího studia.“*

Podněty k muzicírování a vnímání hudby, jež si jako dítě odnesl ze školy, ať už základní či hudební, nepatří právě k těm rozhodujícím: *„Na husle jsem docházel k velice přísnému panu učiteli Goldmanovi. Myslím, že jsem tam asi chodil málo, protože jsem se nedostal ani na polohy...“* Kde se v malém klukovi přesto vzal tak mocný hlad po muzice? Hlad takový, že s lačností a hravostí poznával všechny dostupné hudební nástroje? *„Strýc Janča měl doma harmonium, pro mě představovalo učiněné požehnání. Skoro denně jsem od školního autobusu utíkal přímo k nim, abych si aspoň na chvíli užil toho nástroje. Pak jsem přeběhl do kostela, cvičit na varhany. To všechno samozřejmě jen tehdy, když doma nebylo hodně práce. Později, jako mládenec, jsem rád sedával i k cimbálu; docela slušně jsem ho zvládl zejména na vojně v Michalovcích, a ještě později v Brně, ve vojenském souboru Jánošík.“*

Jedna vlivná pedagogická osobnost se ovšem na scéně přece jen objevila - někdejší generální prokurátor republiky Československé, pan doktor Stivar. *„Když se v roce 1949 stal penzistou, prožíval své zimní dny v Brně a v létě pobýval v Korytné. Jeho přítomnost měla pro úroveň kulturního a společenského života v obci nesmírný význam. Krom jiného vemlouvavě objasňoval korytňanským rodinám, jak bude prospěšné, když se jejich děcka naučí na hudební nástroje. Nám se nechtělo - o prázdninách! On nás však povzbuzoval, psal noty a především byl trpělivý.“*

Do Uherského Brodu - za muzikou (i životem)

Opomenout nesmíme ani druhou významnou postavu, která přivedla Lubomíra do uherskobrodského souboru písní a tanců Olšava - učitele osmileté školy v Nivnici a olšavského primáše Jaromíra Procházku: *„Při hodinách HV jsem si všiml jeho všestranného hudebního nadání i zájmu o folklorní muziku. Postupně jsem ho začal zařazovat do „mládeži přístupných“ akcí a věrte, ani mě tenkrát nenapadlo, že se mi to podaří tak dokonale, že jeho zakotvení v souboru bude tak trvalé, že bude kontrášem, klarinetistou, tercášem, basistou i*

cimbalistou, že jako jediný z brodských folklorních muzikantů bude schopen zastoupit všechny nástroje v cimbálové muzice, včetně vedoucí úlohy primáše.“

Málkova vazba k Uherskému Brodu se ještě upevnila, když tam roku 1959 začal studovat na střední průmyslové škole. A mezi olšavskými? V jejich společnosti se cítil skvěle! Rád vzpomíná kupříkladu na strážnické festivaly - stejně jako přední cimbalista a znalec folklóru Jan Rokyta: *„Naše první setkání s Lubomírem Málkem bylo zřejmě někdy kolem roku 1965, místo: dvůr u Hudečků, Strážnice. Vidím jej takto – mladíček s výrazným hlasovým fondem, navíc z oblasti Uherského Brodu. A první myšlenka – ten chlapec by se mohl Olšavě ohromně hodit. Hlas to byl správně rovný, přímočarý, úderný, prostě horského typu. ‚Duněl‘ před muzikou výborně – a vysoko – až do g¹, dokonce do a¹. Duní dodnes. Jeho zpívání je za každých okolností chlupské – v lyrice i bohatýrství a tanečnosti. Má jednu krásu navíc – zpívá ‚muzikantsky‘; hraje si v každé sloce jinak se slabikami, frázuje velmi, velmi přirozeně, dokáže sloky vystavět a vygradovat.“*

Ani léta vojenská Lubomíra od hudby neodpoutala: *„První rok jsem narukoval na východní Slovensko, do Michalovců. Téměř okamžitě jsem tam založil kapelu a hrál v ní na cimbál. Druhý rok vojny jsem prožil v brněnském souboru Jánošík, jako basista. Chtě nechtě jsem se tady musel naučit hrát z not a navíc jsem získal základy pro pozdější aranžování. První hudební úpravy jsem začal psát právě po příchodu z vojny. Brněnský Jánošík mě naučil i archivaci notového materiálu; k dnešnímu datu má Olšava kolem čtyř stovek zaznamenaných titulů. Zvlášť hodnotné jsou materiály pocházející ze sběrů starých Olšaváků.“*

Primášovy husle

Po návratu z vojny se Lubomír s vervou sobě vlastní zapojil do souborového dění; po odchodu dlouholetého primáše Jaromíra Procházky z Uherského Brodu ho roku 1970 učinili jeho nástupcem. Zakrátko dal muzice osobitou tvář. Kladl důraz na stylovou čistotu a pečlivý výběr repertoáru, především z Uherskobrodsko, Strání a Moravských Kopanic. Nejtěsněji spolupracoval s cimbalistou Horymírem Sušilem, basistou Pavlem Šašinkou (oba rovněž zpívali a aranžovali), později i se straňanskou zpěvačkou Vlastou Grycovou: *„Je to už alespoň třicet let, co jsem ho poprvé slyšela jako zpěváka na slavnostech v Hluku. Zpíval tenkrát písničku ‚Súdili sa ti straňanští páni‘, kterou jsem velmi dobře znala, ale on ji podal takovým způsobem, že na ten krásný zážitek vzpomínám dodnes.“*

Touha po pravdivé interpretaci písniček i znovuoživení zapomenutých melodií ho přiváděla mezi žijící pamětníky. Na „sběry“ vzpomíná pohádkářka a publicistka Alena Bartošíková: *„Můj opravdový zážitek s Lubošem bylo objevení Kopanic. Mezi vánočními svátky a Novým rokem 1981 mne pozval na sběr k Lebánkům na Kopanice. Všechno, co jsem po cestě i u lidí zažila, bylo pro mne, městského člověka, nové, zajímavé a objevné. Po pár štamprlkách na uvítanou se rozproudila velmi živá debata. Pan Lebánek byl úžasný vypravěč a bylo vidět, že je ve svém živlu. Překvapilo mne, jak nás přijali a jak Luboša brali jako svého. S tímto přístupem jsem se pak setkala ještě několikrát. Uměl si ty lidi získat svou bezprostředností, humorem i svým jednáním.“*

Před rozhlasovým mikrofonem

70. léta přinesla i první spolupráci s Brněnským rozhlasovým orchestrem lidových nástrojů. „Natáčeli jsme pro gottwaldovské studio písně do pořadu o souboru Olšava. Doporučuji redaktorovi folkloru, aby si dal pás poslat, popřípadě pozval i vhodné sólisty k natáčení s BROLN. Především Lubomír Málek má příjemný tenor...“ - čteme v hlášení hudebního režiséra Aloise Fialy z 5. dubna 1967. Tady někde tkví počátky onoho v dětství vysněného vstupu do studia. Zejména díky dramaturgovi Jaroslavu Jakubíčkoví vznikl rozsáhlý rozhlasový fond Lubomíra Málka.

Bohumil Smejkal, někdejší primáš a umělecký vedoucí BROLN, primárius Janáčkova kvarteta, děkan JAMU: „Sotva jsme se na jednom z jeho prvních natáčení s BROLN ve studiu představili - dřív než se začalo zkoušet - považoval asi za nutné mi říct, že se nedrží přesně zápisu, ale že si pozměňuje rytmy, v různých slokách různě a tak podobně. Zkrátka viděl ve mně primáše s ‚klasickým‘ hudebním vzděláním, a s takovými měl asi nedobré zkušenosti. ‚Někdy si něco narychlím, ale neboj se, já to zase srovnám.‘ Snad později poznal, co tehdy nevěděl, s jakým respektem a úctou vnímám lidové umění, zpěváky i hudce jako je on, právě pro nesvázanou hudební řeč, pro schopnost, dokonce potřebu improvizovat a pozměňovat. Snad poznal brzy, že takováto hra (od významu h r á t s i) včetně onoho ‚narychlování‘ a srovnávání melodické linky nad strojovým doprovodem basy a kontrů může být potěšením i pro některé ‚klasiky‘.“

...doma nejlíp

Je zřejmé, že spolupráce s BROLN tehdy představovala pro každého interpreta „z terénu“ čestný úkol. Převážná míra muzikantské energie Lubomíra Málka však i nadále směřovala do domácího souboru. Na mety - kdysi se zdrženlivým ostychem, ale i jistou umanutostí vysněné - při této cestě pozvolna dosáhl, zároveň mu však smysl pro realitu nedovolil, aby u nich v oslnění setrval déle, než bylo nutné. Jiný smysl - snad ten šestý? - už kul další plány: ke 30. výročí souboru připravila trojice Málek - Sušil - Šašinka Zpěvník Olšavy; roky 1976 a 1983 přinesly dlouhohrající desky. Mimořádně úspěšná byla Olšava na jednom z nejslavnějších světových festivalů v Dijonu - přivezli si Zlatý náhrdelník burgundských vévodů a pro rok 1984 si tak mohli říkat „mistři světa“. Éra CD vnesla do olšavské diskografie čtyři zvukové nosiče..... Lubomír Málek se asi sotva kdy nadál, že melodie svého kraje zahraje v japonském Tsukiyono (1997) či v texaském Dallasu (1999). Přesto - jak tatínka znám, je nejraději doma, v Uherském Brodě či v rodné Korytné. Se svými nejbližšími a s písničkou. Pobrukuje si bez ustání...

Jitka Málková

*Radioservis a. s. vydala v jarních měsících tohoto roku **profilové CD Lubomíra Málka**, jež Vás zavede do krajů s bohatou hudební tradicí, na Uherskobrodsko a přilehlé Kopanice. Průřez nahrávkami z let 1971-1998 dává zaznít rovněž několika „hostujícím hlasům“, Vlastě Grycové ze Strání, Málkovým dcerám Jitce a Taťáně aj. Doprovází cimbálová muzika Olšava a BROLN.*

Rozhlasový křest tohoto CD proběhne v sobotu 1. června 2002 v Toboganu (ČRo 2 - Praha, 11.04 hod.). Pozvání do pořadu Tomáše Slámy přijali Gabriela Vránová, Vlastimil Bedrna, Otakar Brousek, Lubomír Lipský. Zahraje a zazpívá Olšava.